

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІМ. М.В. ОСТРОГРАДСЬКОГО

вул. Соборності, 64-ж, м. Полтава, 36014, тел./факс (+38 0532) 563852,
E-mail: root@pano.pl.ua, Web: <http://www.pano.pl.ua>, Код ЄДРПОУ 22518134

21.08.2024 № 01-22/831

№ _____ від _____

Керівникам органів управління
освітою міських, селищних, сільських
територіальних громад
Директорам центрів професійного
розвитку педагогічних працівників
Директорам закладів загальної
середньої освіти обласного
підпорядкування
Директорам закладів фахової
передвищої освіти, професійної
(професійно-технічної) освіти
Директорам закладів позашкільної
освіти обласного підпорядкування

Про методичні рекомендації щодо
впровадження заходів, передбачених
нормативно-правовими актами з
питань безпеки та захисту прав дитини

Направляємо методичні рекомендації щодо впровадження заходів, передбачених
нормативно-правовими актами з питань безпеки та захисту прав дитини
(додаються).

Рекомендуємо керівникам закладів освіти використовувати матеріали з метою
створення психологічно безпечного середовища в закладі освіти та організації
виховного процесу. Працівникам психологічної служби врахувати при плануванні
роботи, в межах компетенцій.

Директор

Віталій ЗЕЛЮК

Самойлюк О.М.

Хорошева Т.В. (0532) 56-38-52

Методичні рекомендації щодо впровадження заходів, передбачених нормативно-правовими актами з питань безпеки та захисту прав дитини, з метою створення психологічно безпечного середовища в закладі освіти

Назва нормативно-правового акту	Заходи, які необхідно реалізувати
1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1018-р «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року»	<i>Проводити:</i> - заходи на підвищення психологічної компетентності педагогів, батьків або осіб, що їх замінюють, з питань збереження психічного здоров'я дітей; - навчання для здобувачів освіти, педагогічних працівників за напрямками набуття навичок самодопомоги, надання першої психологічної допомоги, адаптації до нових умов; - просвітницько-профілактичні заходи, з метою сприяння формуванню культури піклування про ментальне здоров'я, зокрема з нагоди Всесвітнього дня психічного здоров'я (10 жовтня); - профілактичні заходи щодо протидії булінгу (цькуванню) в закладах освіти; - профілактичні заходи, спрямовані на розвиток у підлітків життєвих навичок; - профілактичні заходи, спрямовані на підвищення рівня обізнаності про проблему суїциду та зменшення стигматизації осіб з проявами суїцидальної кризи.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 № 572-р «Про затвердження Плану заходів на 2024-2026 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року» (п. 7, 11, 14, 16, 22)	<i>Забезпечити:</i> - введення посад практичних психологів, соціальних педагогів відповідно до нормативних вимог; - підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, їх заступників із створення психологічно безпечного середовища в закладах освіти; - підвищення кваліфікації працівників закладів освіти щодо надання психологічної підтримки здобувачам освіти, зокрема з особливими освітніми потребами.
3. Розпорядження начальника Полтавської обласної військової	<i>Сприяти створенню психологічно безпечного середовища в закладах освіти (в тому числі за участі суб'єктів</i>

адміністрації від 19.07.2024 № 407 «Про затвердження Плану заходів на 2024-2026 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Полтавській області на період до 2030 року»	<i>психосоціальної підтримки з-за меж закладу освіти):</i> - впровадженню в закладах освіти політики психосоціальної підтримки на робочому місці (лист Департаменту освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації від 19.06.2024 № 2716/02.01-15 «Про впровадження політики психосоціальної підтримки на робочому місці»); - проведенню національної комунікаційної кампанії щодо психічного здоров'я «Ти як?» https://howareu.com ; - проведенню заходів, що спрямовані на протидію насильства в закладі освіти; - проведенню тренінгів на покращення міжособистісної взаємодії, покращення емоційного благополуччя учнів, педагогів та батьків; - участі педагогічних працівників закладів освіти в курсах з психоемоційної підтримки, курсах підвищення кваліфікації, проведенню разових занять та заходів; - проведенню занять з мінної безпеки; - проведенню індивідуальних консультацій; - проведенню групових заходів для колективів закладів освіти; - участі у супервізійних та інтервізійних групах працівників закладів освіти, які надають психосоціальну підтримку здобувачам освіти. <i>Поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про:</i> - суб'єктів, які надають спеціалізовані послуги у сфері психічного здоров'я за межами закладу освіти через застосування механізмів міжсекторального перенаправлення; - мобільні додатки, подкасти про психічне здоров'я, які будуть корисними для підтримки та збереження психічного здоров'я; - практичні інструменти для піклування про ментальне здоров'я та плекання стійкості, створені у межах програми «Ти Як?» (посилання на матеріали комунікаційної платформи «Ти Як?»): https://howareu.com/produkty?v=665dcf7543ef2).
4. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?»	<i>Здійснювати керівникам закладів освіти:</i> - організаційні заходи на забезпечення послугами психологічної допомоги та психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу. <i>Проводити:</i> - заходи на оволодіння учасниками освітнього процесу навичками самопомоги, стабілізації психоемоційного стану з використанням онлайн та друкованих ресурсів програми (https://howareu.com/self-help); - ознайомлення з правилами комунікації з військовими, ветеранами та ветеранками – коректно та з

	повагою, (https://howareu.com/materials/osvitnii-serial-liudy-z-dosvidom-viiny-hidnist-vzaiemodiiia); - навчання педагогічних працівників базовим принципам першої психологічної допомоги (див. лист Міністерства освіти і науки України від 04.04.2022 №1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»»; онлайн курс «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» доступний за посиланням: https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikacii-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batki); - групові заняття з дітьми з використанням анімаційних відеороликів «Техніки самодопомоги для дітей» (https://www.youtube.com/playlist?list=PLC_UdmXsq2djdEtuCaraL1XDSKdQLeWY), анімованого коміксу «Ден і Рора проти корпорації «С» – комікс для підлітків про важливість піклування про ментальне здоров'я (https://www.youtube.com/playlist?list=PLC_UdmXsq2ceMYVM6IUZVI2G1Li1zFpw). <i>Поширювати:</i> - практичні інструменти для піклування про ментальне здоров'я та плекання стійкості, створені у межах програми «Ти як?» (https://howareu.com/produkty?v=665dcf7543ef2). <i>Рекомендуємо до ознайомлення документ з питань державної політики у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСР):</i> - «Цільова модель системи у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки» розроблений у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я, ініційованої Оленою Зеленською – за посиланням https://howareu.com/materials/tsilova-model-systemy-u-sferi-pzpssp .
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 № 145 «Про затвердження Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року»	<i>Проводити:</i> - заходи на підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі; - заходи, що спрямовані на поширення інформації щодо суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі; - заходи, що спрямовані на поширення інформації про права, про заходи та соціальні послуги, які надають різні суб'єкти, про категорії осіб, які можуть ними скористатися, та про порядок отримання таких послуг, про відповідальність кривдників; - заходи, що спрямовані на ознайомлення педагогічних працівників з алгоритмом реагування на випадки домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»; наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 № 1047 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення

	реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами»); - інформаційні кампанії, виставки, круглі столи, флешмоби та інші заходи у рамках Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства» (у період з 25 листопада до 10 грудня). <i>Оприлюднити на сайтах закладів освіти:</i> - дані про суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі на регіональному і місцевому рівні; - телефони гарячих ліній: 116-111 – Національна гаряча лінія для дітей та молоді; 15-47 – Урядова лінія з питань протидії торгівлі людьми та домашньому насильству; 116-123, 0800 500 335 – Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації; +380442537589 або 0800 501 720 – «Гаряча лінія» Уповноваженого з прав людини. <i>Сприяти:</i> - проходженню педагогічними працівниками освітнього онлайн-курсу «Запобігання та протидія домашньому насильству: механізм впровадження в територіальних громадах», який розроблено ГО «Ла Страда-Україна» в межах проекту «Розбудова спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні щодо запобігання та протидії домашньому насильству» за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні. Пройти навчання можна за посиланням: https://course.la-strada.org.ua/new/1/index.html#/.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»	<i>Здійснювати:</i> - виявлення дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у випадку встановлення або отримання інформації про наявність (у тому числі ймовірну); - інформування суб'єктів виявлення та/або організації соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання інформації про дитину та її законних представників, необхідну для забезпечення її соціального захисту; - надання інформації за запитом службі у справах дітей за місцем проживання (перебування) дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, під час прийняття рішення про взяття її на облік (про особливості виховання, навчання та розвитку дитини, її особливі освітні потреби, особливості поведінки дитини з однолітками та дорослими, стан відвідування нею занять, у тому числі частоту їх пропусків без поважних причин, випадки булінгу (цькування), вчиненого дитиною або стосовно неї, стан заінтересованості законних представників дитини у виховному/навчальному процесі дитини тощо);

	- надання за запитом службі у справах дітей пропозиції щодо кандидатур для формування персонального складу міждисциплінарної команди для соціального захисту конкретної дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, забезпечити участь посадових осіб суб'єктів у роботі такої міждисциплінарної команди. <i>Проводити:</i> - інформування працівників закладу освіти про захист дітей від усіх форм насильства, у тому числі домашнього насильства, експлуатації, найгірших форм дитячої праці, інших проявів жорстокого поводження з дітьми (відповідно до плану проведення такого інформування); - інформування працівників закладу освіти про ознаки (індикатори) різних форм насильства та жорстокого поводження; - інформування працівників закладу освіти про порядок взаємодії суб'єктів з метою реагування на такі випадки; - заходи на формування в учасників освітнього процесу практичних навичок користування «гарячою телефонною лінією», формулювати повідомлення про випадки насильства, булінгу, шукати та отримувати підтримку і захист у близькому оточенні. <i>Організовувати:</i> - надання дитині необхідної допомоги, дії та заходи щодо надання дитині екстреної допомоги у зв'язку із загрозою її життю та здоров'ю внаслідок насильства.
7. Розпорядження начальника Полтавської обласної військової адміністрації від 04.09.2023 № 609 «Про Обласний план заходів щодо реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми на період до 2025 року»	<i>Проводити:</i> - інформаційно-просвітницькі і профілактичні заходи за тематикою попередження та протидії торгівлі людьми (інформаційні, виховні години, зустрічі, круглі столи, наради, конференції, бесіди, флешмоби, конкурси, ігри, виставки, перегляди кінофільмів, заходи органів учнівського самоврядування, заходи з батьківською громадськістю), зокрема, з нагоди Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми (30 липня), та Європейського дня боротьби з торгівлею людьми (18 жовтня), Міжнародного дня боротьби за скасування рабства (2 грудня); - заходи щодо запобігання випадків торгівлі людьми, правил безпечної поведінки дітей та підлітків в Інтернеті з метою убезпечення їх від експлуатації; - факультативи, гуртки для здобувачів освіти з використанням програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» : метод. посібник для виховної роботи з учнями 1-4 класів з питань протидії торгівлі людьми / автори-упоряд.: Бойчук Н.І., Заруцька О.В., Нагула О.Л., Цюман Т.П., Чопик С.В. / За заг. ред. Цюман Т.П. – Київ.: ФОП Буря О.Д., 2023. – 178 с. (з електронними версіями програми та іншими матеріалами можна познайомитися за посиланням: https://childfund.org.ua/publikatsii . <i>Ознайомити:</i>

	- учасників освітнього процесу з діяльністю Центру з надання безоплатної вторинної допомоги у Полтавській області, у тому числі з питання отримання допомоги постраждалим від торгівлі людьми: https://legalaid.gov.ua/kliwentam/pro-bezoplatnu-pravovu-dopomogu-bpd/grafik-roboty-konsultacijnyh-punkt/. <i>Оприлюднити на сайтах закладів освіти:</i> - номер гарячої телефонної лінії 15-47 з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей. <i>Пропонуємо для ознайомлення онлайн курс для спеціалістів, які можуть контактувати з особами, постраждалими від торгівлі людьми, щодо виявлення, ідентифікації та надання допомоги таким особам (містить теоретичний матеріал і приклади життєвих кейсів з необхідністю приймати рішення) за посиланням: https://www.ctcourse.org.ua/ .</i>
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 703-р «План заходів з реалізації II етапу Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки»	<i>Проводити:</i> - заходи на створення безпечного комфортного інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти, а саме: заходи з протидії булінгу, цькування в закладі освіти; - заходи з надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти; - заходи з надання послуг дітям з порушеннями розвитку, особливими освітніми потребами, дітям та сім'ям, які мають ризик потрапляння у складні життєві обставини. <i>Співпрацювати:</i> - з суб'єктами виявлення та/або організації соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Забезпечити відповідне реагування та надання допомоги з метою забезпечення права дитини на виховання в сім'ї.
9. Обласний план заходів щодо виконання в області Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року (затверджено – Заступник начальника Полтавської обласної військової адміністрації	<i>Проводити:</i> - навчання для педагогічних працівників та батьків з питань особливостей безпеки життєдіяльності дівчат і хлопців, зокрема поводження з вибухонебезпечними предметами, надання психологічної підтримки з питань подолання психологічних травм у дітей, які постраждали від конфліктів; - просвітницькі заходи з питань кібербезпеки і протидії кіберзлочинності з урахуванням гендерного підходу; - заходи з підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу з питань запобігання та протидії насильству, зокрема шляхом інформування з питань насильства за ознакою статі, сексуальних домагань, сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, шляхом розміщення інформації на інтернет-ресурсах та в мобільних додатках;

від 06.03.2023)	- інформування про послуги психологічної допомоги учням, які постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. <i>Співпрацювати:</i> - з суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі щодо надання ефективної своєчасної допомоги особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, зокрема постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, включно з постраждалими від торгівлі людьми (потенційними постраждалими). <i>Виготовляти та розповсюджувати:</i> - інформаційні та просвітницькі матеріали з метою формування в учасників освітнього процесу толерантності, культури миру, нетерпимості до проявів дискримінації за ознакою статі, запобігання та протидії насильству за ознакою статі.
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 р. № 752-р «Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки»	<i>Проводити:</i> - інформаційно-роз'яснювальні кампанії щодо різних форм проявів та шкоди насильства за ознакою статі. <i>Забезпечити:</i> - використання однакових за змістом освітніх програм з усіх предметів для дівчат і хлопців, зокрема з трудового навчання, фізичної культури; - взаємодію суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. <i>Розміщувати:</i> - на офіційних веб-сайтах інформацію щодо прав, якими можуть скористатися вразливі групи жінок і чоловіків, та механізмів їх реалізації, безкоштовних телефонних «Гарячих ліній» (зокрема: системи надання безоплатної правничої допомоги 0 800 213 103; центру «Ла Страда-Україна» – з питань попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0800500335 (з мобільного або стаціонарного) або 116-123 (з мобільного); Урядового контактного центру – психологічні та юридичні консультації чоловікам та жінкам 15-47.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.01.2023 № 79-р «План заходів з реалізації Концепції комунікації у сфері гендерної рівності»	<i>Проводити:</i> - профорієнтаційну роботу у закладах загальної середньої освіти з подолання гендерних стереотипів під час обрання професій; - інформаційно-комунікаційні заходи/кампанії, зокрема серед молоді, спрямованих на подолання стереотипних уявлень щодо «чоловічих» та «жіночих» професій; - інформаційні кампанії щодо заохочення дівчат до STEM-освіти, тижнів з популяризації STEM-освіти.

	<i>Сприяти:</i> - здобуттю вільної від гендерних стереотипів загальної середньої освіти.
12. Розпорядження начальника Полтавської обласної військової адміністрації від 07.03.2024 № 146 «План заходів на 2024-2025 роки щодо реалізації Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року в області»	<i>Проводити:</i> - заходи, з метою соціалізації дітей, які належать до ромської національної меншини, та адаптації до виховного процесу, що допоможе розкрити їх здібності і проявити свою індивідуальність; - заходи, для педагогічних працівників з інформування про особливості роботи з дітьми та батьками, які належать до ромської національної меншини. <i>Забезпечити:</i> - надання практичними психологами, соціальними педагогами закладів допомоги дітям, які належать до ромської національної меншини та належать до сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах, спеціалізованої допомоги з метою адаптації їх до освітнього процесу.
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні»	<i>Здійснювати:</i> - заходи для здобувачів освіти з профілактики та зниження рівня вживання психоактивних речовин.
14. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти»	<i>Забезпечити:</i> - формування Плану заходів, що спрямовані на протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти; - проведення моніторингу ефективності виконання Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти; - координацію діяльності та взаємодію між закладами освіти та іншими суб'єктами реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці з метою урахування пропозицій до плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в закладах освіти; - вжиття заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування) в закладах освіти, стали його свідками або потерпіли від булінгу (цькування)

	(згідно з рішеннями комісій закладів освіти з розгляду випадків булінгу (цькування); - підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо формування соціальних компетентностей і навичок запобігання та протидії булінгу (цькуванню). <i>Проводити:</i> - інформаційно-просвітницькі заходи, тренінги, інтерактивні заняття, що спрямовані на формування в учасників освітнього процесу культури недискримінаційної, ненасильницької, безконфліктної комунікації, здорового та безпечного способу життя, навичок збереження власного життя та здоров'я, а також запобігання небезпечній поведінці; - навчання ефективній взаємодії учнів (в тому числі дітей з особливими освітніми потребами), їх батьків, педагогічних працівників з метою формування та підтримання здорового та безпечного освітнього середовища; <i>Інформувати працівників закладу освіти з питань:</i> - ідентифікація проявів, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування); - ознаки булінгу (цькування); - виявлення випадків булінгу (цькування); - здійснення невідкладних заходів підозри, що дитина перебуває у складних життєвих обставинах; - порядку реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти всіх типів і форм власності. <i>Запроваджувати:</i> - служби порозуміння (шкільної медіації) для вирішення конфліктів між учасниками освітнього процесу.
	<i>Розробники: Самойлюк О.М., методист навчально-методичного кабінету психологічної служби ПАНО ім. М.В. Остроградського; Хорошева Т.В., методист навчально-методичного кабінету психологічної служби ПАНО ім. М.В. Остроградського</i>

Директор

Віталій ЗЕЛЮК